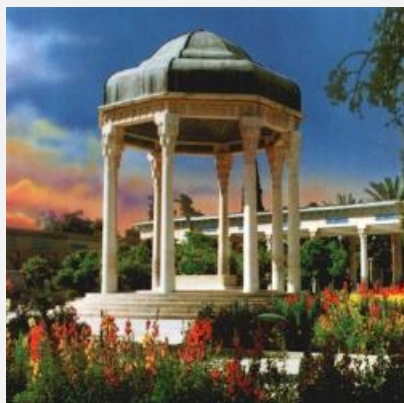

درازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد...

بزرگداشت حافظ شیرازی بزرگ ترین شاعر نغزگوی ادبیات ایران است؛ لسان الغیبی که شعرهایی دلنشین و ناب را با آگاهی از دقایق حکمی و حقایق عرفانی سرود و این گونه نام خویش را در تاریخ ادبیات این مرز و بوم جاودانه ساخت.

بیستم مهر، بزرگداشت حافظ شیرازی بزرگ ترین شاعر نغزگوی ادبیات ایران است؛ لسان الغیبی که شعرهایی دلنشین و ناب را با آگاهی از دقایق حکمی و حقایق عرفانی سرود و این گونه نام خویش را در تاریخ ادبیات این مرز و بوم جاودانه ساخت. خواجه شمس الدین محمد شیرازی بزرگترین شاعر نغزگوی ادبیات فارسی محسوب می شود و شعرهایش سرشار از راز، رمز و پرسش از حقیقت های هستی است. او در 727 هجری قمری در شیراز دیده به جهان گشود و به حافظ تخلص و به لسان الغیب شهرت دارد.

وی در کودکی پدر خویش را از دست داد و نزد مادرش زندگی را سپری کرد و به فراگیری علم در مکتب خانه مشغول شد و توانست با هوش سرشار خویش درس و محضر علمای بزرگ آن دیار را درک کند.

حافظ شیرازی با مطالعه ی کتاب های بزرگان آن روزگار همچون کشف زمخشری، مطالع الانظار قاضی بیضاوی و مفتاح العلوم سکاکی بر اندوخته های خویش افزود و در کنار آن با حفظ قرآن کریم، لقب حافظ را از آن خود کرد.

وی با سرودن شعرهایی ناب و به کارگیری آیه های آسمانی قرآن کریم، توانست اثری ماندگار به نام دیوان را از خویش برجای گذارد.

حافظ شیرازی آشنا به علوم ادبی و شرعی بود و از دقایق حکمی و حقایق عرفانی آگاهی داشت. استعداد بسیار او در آمیختن مضمون های ادبی و آوردن صنایع گوناگون بیانی در غزل، وی را سرآمد شاعران زمان خویش و تمامی شاعران زبان فارسی کرد.

دیوان حافظ؛ غزلیات، چند قصیده، قطعه، رباعی و 2 مثنوی کوتاه با نام های آهوی وحشی و ساقی نامه را دربردارد. دیوان وی سرشار از بیت های بلند، غزل های عالی و مضمون های نو است.

جایگاه حافظ در تفکر و خیال پردازی آن چنان بالا بود که در بیان آنها از فصیح ترین و خوش آهنگ ترین عبارت ها بهره برده و سبب شده است تا او به عنوان یکی از بزرگترین و تاثیرگذارترین شاعران ایران محسوب شود.

دوره ی زندگی حافظ همزمان با آخرین رویدادهای تاثیرگذار در زبان فارسی و فرهنگ اسلامی ایران به شمار می رود، از این روی زبان و اندیشه ی او در مقایسه با استادان پیش از وی، به ما نزدیک تر است و این امر شرایطی را فراهم آورد تا شعرهای حافظ از فهم و درک بیشتری نسبت به شعرهای شاعران خراسان و عراق برخوردار باشد.

حافظ شیرازی با بهره بردن از صنایع مختلف لفظی و معنوی توانسته است بیت های خود را به نقش و نگارهای ادبی آراسته کند.

وی با توان والای شاعری خود داستان های قرآنی را با اشاره های ظریف در شعرش بیان و با تخیل و شناختی عمیق، بسیاری از مسایل قرآنی و اجتماعی را در قالب شعر ارایه کرده است.

این شاعر پرآوازه سرانجام پس از سال ها سرودن شعرهایی دلنشین در 792 هجری قمری دیده از جهان فروبست. گرچه او این دنیای فانی را ترک کرد اما نام و یاد او تا به ابد در قلب های مردمان این دیار کهن ماندگار خواهد بود.

بیستم مهر روز بزرگداشت این شاعر گرانقدر، بهانه یی ارزشمند برای گفت و گوی پژوهشگر گروه اطلاع رسانی ایرنا با عبدالحسین فرزاد استاد ادبیات و زبان فارسی دانشگاه آزاد اسلامی است.

این استاد ادبیات با بیان اینکه سخن گفتن درباره ی حافظ شیرازی آسان نیست، گفت: این شاعر، تجربه یی متفاوت دارد. اگر مولانا را شاعری با تجربه ی عمیق عرفانی بدانیم، باید بگوییم که حافظ تجربه یی دیگر گونه دارد. تجربه ی عرفانی در غزلیات او اگر چه آشکارا به چشم می خورد با این حال همانند مولانا این تجربه تنها تجربه یی ناب نیست. باید بگوییم که تجربه ی هنری حافظ در حقیقت مجموعه یی از حالت های تمرکز یافته یی است که در پی عوامل و انگیزه های بی شمار و گاهی متضاد به وجود می آید. این تجربه ها محصول مستقیم محیط زندگی وی به شمار می رود. باید گفت که محیط در معنای گسترده ی آن یعنی از محیط جغرافیایی گرفته تا محیط اجتماعی، تاریخی و محیط ذهنی خود هنرمند مدنظر است.

عبدالحسین فرزاد با اشاره به غزل های حافظ یادآور شد: نکته اساسی در غزل حافظ این است که او با توجه به دارا بودن حافظه ی ادبی، خلاقیت بی همتایی را از خویش آشکار ساخته است. حافظ، تجربه های عاطفی گسترده ی شاعرانه و اجتماعی دارد، به بیان دیگر در شعر حافظ، اطلاعات عاطفی نقشی ندارد.

استاد ادبیات دانشگاه آزاد اسلامی با بیان اینکه شعر حافظ مرامی دیگرگونه دارد و شالوده شکن است، عنوان کرد: شعر حافظ با مخاطبش به گونه ای برخورد می کند که گویی خود مخاطب آن را سروده، در حقیقت حافظ به روان «انسان ناب» بسیار نزدیک شده است، شاید همین ویژگی شعر حافظ سبب شده که مسأله ی تفأل را از دیوان حافظ مطرح کرده اند و همه ی مخاطبان حافظ را در درون ناخودآگاهشان حس می کنند.

عبدالحسین فرزاد در ادامه گفت: به گمان من مهم ترین درونمایه ی شعر جهان در غزل حافظ شیرازی نهفته و آن این بیت است:

**** از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر**

یادگاری که در این گنبد دوار بماند

این بیت عصاره ی تجربه های شخصی، عرفانی، اجتماعی و مدنی حافظ است و به شعر حافظ رنگ مدنی و انسان دوستانه (اومانیستی) می دهد.

این استاد ادبیات بیان کرد: تمامی افراد، دیوان حافظ را باید با واژه ی کلیدی دیوان او یعنی «عشق» تعبیر و تفسیر کنند. در این صورت است که همه ی مخاطبان از مطالعه ی دیوان او خرسند باز می گردند. اگر به شعر حافظ با توجه بیشتری بنگریم، می توانیم بگوییم که این شعرها درونمایه ی ادبیات فارسی از رودکی سمرقندی تا اخوان ثالث و احمد شاملو است.

عبدالحسین فرزاد در ادامه افزود: انسان وظیفه دارد تا امانت دار خوبی باشد، به طور مثال بار امانت خداوند، بار بردن عشق، عشقی که قرآن آن را برای انسان ظلوم جهول آفریده است و صفت ظلوم جهول را برای انسان می توان از مقوله ی طنزهای قرآن دانست که معنایی معکوس دارد، این واژه در ادبیات عرفانی ما، به «رند» حافظ تبدیل شده است. رندی که به ظاهر مفهوم اوباش و مردم غوغاء را دارد اما در غزل عرفانی ما در معنای انسان ناب و کامل است.

****آسمان بار امانت نتوانست کشید**

قرعه ی فال به نام من دیوانه زدند

عبدالحسین فرزاد در پایان سخنانش اظهار داشت: با وجود شاعرانی چون حافظ، مولانا، عطار و جامی می توان گفت با ارزش ترین چیزی که ادبیات ایران به جهان هدیه کرده، عرفان با محوریت عشق است و حافظ در این میان سهمی ویژه دارد، زیرا دیوان او پربارتر، جوهری تر و شیواتر است.

در پایان به بهانه ی روز بزرگداشت حافظ شیرازی با هم بر گزیده یی از شعرهای وی مروری کوتاه داریم:

****ای دل مباش یک دم خالی ز عشق و مستی**

وان گه برو که رستی از نیستی و هستی

****گر خود بتی بینی مشغول کار او شو**

هر قبله ای که بینی بهتر ز خودپرستی
**با ضعف و ناتوانی همچون نسیم خوش باش
بیماری اندر این ره بهتر ز تندرستی
**در مذهب طریقت خامی نشان کفر است
آری طریق دولت چالاکی است و چستی

گزارش از: فاطمه مهدوی